

poraneitate ; avînd în spatele lui tot ce e valoros, clasic și specific în trecutul lui — Teatrul Național trebuie să privească înainte spre complicatele sarcini și probleme ce i le trasează noul nostru orizont cultural. Mai mult decît atît : el trebuie să fie în fruntea luptei ce se dă pentru o artă, pentru o mentalitate și pentru o etică nouă în lumea teatrului nostru. *De aceea, credem, specificul său nu trebuie să aibă la bază un favor al tradiției, ci un prestigiu al valorii prezente.*

N-aș vrea să mă mențin numai în sfera unor afirmații generale. Aș vrea să precizez cîteva din acele probleme care trebuie să fie luate în considerare și reconsiderare.

Vorbînd despre o artă nouă, e nevoie, în primul rînd, să amintim raporturile pe care le-a avut și pe care trebuie să le aibă Teatrul Național cu autorii dramatici. Se impune în privința aceasta o schimbare de atitudine. În trecut, între autorul dramatic și consiliul artistic al Teatrului Național exista același raport ca între... Mahomed și celebrul său munte. Cu o singură excepție : că în timp ce muntele se putea porni spre profetul său, Teatrul Național nu s-a prea mișcat din poziția sa de așteptare. Această superioritate olimpică, de consacrare, de ultim for al încoronării cu lauri, trebuie depășită. Noua conducere a teatrului trebuie să găsească modalități de a conlucra cu autorii dramatici, încurajîndu-i, urmărindu-i, ajutîndu-i în muncă. Deci, alături de funcția de consacrare, de fixare în istoria literaturii, Teatrul Național trebuie să devină și un for de creație, un nucleu generator de opere, idei, varietate artistică.

O nouă mentalitate... Da, o nouă mentalitate bazată pe răspunderea pe care o are față de trecutul și față de viitorul acestui popor. „Prima scenă a țării noastre“, cum îi place să se intituleze, trebuie să ajungă într-adevăr prima scenă. Și acest primat trebuie să derive nu din prestigiul cîtorva nume „capete de afiș“, și nici din succesul repurtat într-un turneu sau altul. Teatrul Național trebuie să fie forul în care frămîntarea noastră artistică să-și găsească cea mai pură cristalizare, în care limba noastră literară trebuie să-și trăiască cea mai frumoasă clipă, în care specificul nostru național, stilul nostru cultural trebuie să-și găsească cea mai perfectă concretizare.

Expresia „Trec la Național ca să mă odihnesc“ trebuie clasată în arhivele moravurilor de odinioară. Fără să-și permită experimente de extrem, repertoriul și viziunea scenică a teatrului trebuie să aibă un caracter de luptă, de progres. Fără să se încece în tradiție, în clasic, același teatru trebuie să aibă mereu în vedere drumul parcurs pînă acum. Între tradiție și creație, între trecut și viitor, între clasic și modern, repertoriul Teatrului Național trebuie să țină acel echilibru care, cu vremea, va trebui să-și dea roadele sale mult așteptate. Pînă atunci, trebuie muncă, pricepere, elan ; numai astfel, generația actuală va putea să adauge o verigă la acel prețios lanț care e tradiția noastră. Sîntem un popor și o cultură tinere ; trebuie să învățăm să avem răbdare, respect și cinste în munca noastră. Stilul, lucefierii, gloria se nasc spontan, dar se nasc după o îndelungă și anonimă muncă de culise. De aceea, reformelor exterioare de îndreptare a activității teatrului nostru, noi le-am adăuga cîteva care vizează schimbări în morala intimă a colaboratorilor lui. În locul vanității și al complexului de superioritate, trebuie să se pună ambiția modestă a muncii și a datoriei împlinite ; în locul goanei după succes, goana după realizări de valoare ; în locul liniștii parnasiene, freamătul viu al șantierului în plină muncă. Numai în felul acesta, pornind dinlăuntru afară, se va putea ajunge la un Teatru într-adevăr Național și într-adevăr templu al culturii romînești.

Alexandru KIRIȚESCU

Principalul izvor și deuseu al dramaturgiei originale

Sîntem obișnuiți de multă vreme să numim Teatrul Național din București „prima noastră scenă“. Și aceasta nu era o vorbă goală. Naționalul a fost teatrul pe scena căruia

s-au făcut cunoscute cele mai de seamă opere ale dramaturgiei universale ; dar mai ales, pe scena aceasta, s-a înfiripat — promovată de strădaniile directorilor, regizorilor și actorilor — dramaturgia originală, într-o vreme când se căutau rosturile teatrului și se căleau începuturile lui. Naționalul a fost o școală de educație cetățenească în care spectatorii au luat cunoștință de Alecsandri, s-au emoționat ascultându-l pe C. Caragiale sau G. Sion, I. L. Caragiale și Delavrancea.

Din toți aceștia și alții, s-a plămădit avuția unui popor și a unei serii întregi de autori dramatici care s-au hrănit din moștenirea plină de sevă a acestora.

Pentru creșterea acestei neprețuite bogății au luptat conducerile înțelepte, competente și pline de flacăra patriotică ale Naționalului : oameni ca Ghica, Caragiale, Pompiliu Eliade, Camil Petrescu, Victor Eftimiu, Liviu Rebreanu, încercînd — și izbutind — să formeze autori dramatici care să ducă mai departe marile comandamente ale teatrului în genere și ale Naționalului, în particular.

De aceea, considerăm că o sarcină principală a Teatrului Național este stimularea autorilor dramatici printr-o vastă și diversă politică de depistare, încurajare și îndrumare, spre a crea un patrimoniu de literatură dramatică. Dacă pînă la 23 august Naționalul era o insulă unde cătau lumina piesele românești, o insulă înconjurată de teatre bulevardiere (cu excepția Teatrului Bulandra), astăzi Teatrul Național trebuie să rămînă — pe linia tradiției lui — scena pe care să se desfășoare și să se afirme teatrul realist-socialist original, așa cum înainte s-a născut și a înflorit dramaturgia lui Camil Petrescu, Tudor Mușatescu, Victor Ion Popa, Alexandru Kirițescu, Nicu Kirițescu.

Stilul artistic al Naționalului s-a dezvoltat mergînd mîna în mîna și împletit cu promovarea dramaturgiei originale. Nu se poate concepe azi Nottara fără Delavrancea, Ar. Demetriad fără Davila și Zaharia Bîrsan, Brezeanu fără I. L. Caragiale. Nu se poate spune Paul Gusty, care este un strălucit părinte al școlii regizorale românești, fără a-l socoti totodată ca sprijinitor al dramaturgiei românești. Cu o modestie fără seamăn și dezinteresat (interesat mai ales de promovarea dramaturgiei originale), Paul Gusty a dat un prețios ajutor lui Victor Ion Popa cu *Mușcata din fereastră*, prin strîngerea dramatică a textului, așezarea organică a scenelor, înlăturarea prisosului nesemnificativ (chiar dacă atunci l-a supărat pe autor) ; a lucrat la piese mediocre, scoțînd în evidență ceea ce strălucea în ele, dînd o valoare — cel puțin de moment — acelor lucrări, numai și numai ca acestea să fie un îndemn și o încurajare pentru autorii lor și pentru alții. Dintr-o muncă de acest fel, făcută cu dragoste și pricepere, a lui și a altora, s-a născut și a crescut dramaturgia noastră.

Tradiția aceasta, care ține de stilul Naționalului, poate și trebuie să fie perpetuată actualmente de Teatrul Național. Elevi de-ai lui Gusty, care au avut aceeași solicitudine, trăiesc încă și nu trebuie să fie lăsați să-și irosească cunoștințele și dragostea lor pentru tradiția Naționalului.

Ceea ce se numea înainte comitet de lectură la Național, a cărui sarcină este preluată de către secretariatul literar și consiliul artistic al Naționalului, trebuie să-și recapete funcția inițială.

În acest scop este necesară reorganizarea secretariatului literar, introducîndu-se cadre de specialitate, pline de curaj și cu dragoste pentru dramaturgie ; iar consiliul artistic să aibă demnitatea pe care o avea înainte comitetul de lectură, demnitate care se capătă printr-o participare statornică, neechivocă și plină de combativitate. Această combativitate trebuie înțeleasă în cel mai înalt sens artistic și cetățenesc, și nu ca o simplă formulă de conformism. Dramaturgia originală trebuie stimulată, încurajată și îndrumată nu în mod formal, pentru acoperirea de ochii lumii a unei sarcini, ci în mod efectiv, spre a împlini o înaltă misiune în viața țării noastre. Lipsa de curaj, ori de opinie, blazarea, tăcerile sau alunecările prin tergiversare, ori alte mijloace mai mult sau mai puțin diplo-

matice, fuga de răspundere — care au caracterizat cîndva secretariatul literar și consilieratul artistic al Naționalului — nu sînt nici de ținuta primei noastre scene (cu oameni culti și înzestrați cu o înaltă calificare artistică), nici de esența etică și culturală a vremii noastre.

Firește, problema are mai multe aspecte, care nu pot fi, toate, comentate aci.

Printre răspunderi, o parte substanțială a revenit, în trecut, forurilor diriguitoare ale mișcării teatrale, în genere, din Ministerul Culturii. Dar linia de descentralizare pe care o promovează Ministerul, pornind de la ideile călăuzitoare ale Congresului al II-lea al Partidului, ne întărește în convingerea că putem sublinia cu atît mai virtuos astăzi, printre îndatoririle esențiale ale Naționalului, marea și — ca să zicem astfel — clasică îndatorire de a purta de grijă și de a răspunde de soarta dramaturgiei originale în general. Este menirea lui.

Naționalul trebuie să aibă nu numai un rol pasiv de achizitor întîmplător al lucrărilor dramaturgilor. Nici Ghica, nici Eliade n-au făcut astfel. El trebuie să declanșeze inițiative dinamice pentru a afla și descoperi autorii, să-i îndrumeze cu pricepere către o dramaturgie valabilă, oglindă puternică a omului și a momentelor actuale.

Pentru aceasta este nevoie să abandonăm unele vechi metode și racile, nu atît de vechi ca să fi dispărut cu totul (mai sînt rădăcini), care au măcinat teatrele noastre și cu osebire Teatrul Național.

Este nevoie, de pildă, să înlăturăm în primul rînd caracterul dogmatic care a stat la baza discuțiilor cu privire la lucrările dramatice și din care s-a născut mai ales idilismul uniformizant. Imixtiunea, îngăduința pe care și-o luau unii oameni de a pretinde introducerea unor probleme (străine de linia conflictului piesei) care anihilau concentrarea dramatică și diluau concepția autorului au cășunat destul profilului și demnității artistice a teatrelor și uneori evoluției chiar a autorilor dramatici.

Erau aprecieri subiective, care, făcute de unii mai puțin competenți, puteau duce la dogme de sclerizare. Arta nu s-a hrănit niciodată din dogme și din rigiditate, pentru că ea este prin excelență o formă avîntată de exprimare a unor idei. Din aceste cauze a crescut în rîndul unor autori dramatici teama de a ataca teme actuale, grele, refugiindu-se în trecut. Or, tocmai aceste teme actuale trebuie să stea în atenția Naționalului și la temelia repertoriului său, pentru a da drumul în viață unor piese care să corespundă luptei duse de întreg poporul nostru. Nu trebuie să cerem numaidecît shakespearei. Epoca acestuia nu s-a caracterizat numai prin el, ci și prin Dekker, Marlowe etc. Iar alături de Caragiale au stat și alții. Nu la asta s-au gîndit Gusty și ceilalți în munca lor, ci la climatul necesar, la atmosfera prielnică răscolirii energiilor creatoare.

Cînd Naționalul promova, bunăoară, piesele istorice mai puțin dramatice sau izbutite, dar care aveau rostul să prezinte momente din istoria poporului nostru, el făcea o operă de consemnare a unor strădăanii dramaturgice care, măcar, aveau să rămînă ca documente ale teatrului românesc în formație. Și era mult. În ce condiții am făcut noi aceasta? Ușor ne vine acum să ignorăm influența nefastă a unor „îndrumători“ care au slăbit, prin intervenția lor, forța dramatică și emoțională a unor lucrări; ușor ne e azi să lovim în piese ca *Simeon Albac*, cită vreme n-am făcut destul pentru ca acestea să capete noi valori; și mai ales, e foarte comod să nu vorbim nimic despre lucrările slabe ale unor nume consacrate.

Este nevoie să abandonăm metoda ploconirii în fața unor nume care și-au făcut vad la Național și care interzic, prin numele lor, posibilitatea pătrunderii și altor autori merituoși în incinta lui.

Excepția lui Mirodan trebuie să devină regulă la Național, iar întârzierile și fofilările printre greutatea de ordin aparent și nu real, de care s-au făcut vinovați cei răspunzători pînă acum de soarta dramaturgiei originale actuale în repertoriul Naționalului, trebuie grabnic cercetate pe concret, de la caz la caz (sînt multe cazuri), și tot atît de grabnic rezolvate, cu acea înțelegere, înțelepciune și dragoste care au făcut forța Naționalului în trecut.

Numai așa vom putea asista la o tradițională deschidere de stagii, cu o premieră originală, și la un repertoriu în care lucrările dramatice originale să nu fie „cenușărese“ strecurate în teatru, de voie, de nevoie. Numai așa se pot asigura prestigiul pe care îl dorim Naționalului, linia lui tradițională de conduită artistică și însăși dezvoltarea culturii noastre.

Naționalul, care a fost o școală de educație cetățenească de-a lungul celor peste 100 de ani de cînd ființează, a constituit în același timp întiiul izvor și principalul debușeu al literaturii noastre teatrale. Înțelegem ca Naționalul să rămînă și pe mai departe, dezvoltîndu-se o asemenea școală, un asemenea izvor și debușeu.

Al. ȘAHIGHIAN